

سیر آموزش در رنسانس شرق (تیموریان هرات)

نویسنده: پوهنیار مهدی میثم

استاد پوهنحی تعلیم و تربیه موسسه تحصیلات عالی فراه

چکیده

دوره ی حکومت تیموریان در هرات خصوصاً از زمان شاهرخ میرزا و همسر عالمش گوهر شاد بیگم رویکرد تازه ای پیدا می کند. بعضی مستشرقین، این دوره را رنسانس شرق نامگذاری نموده اند. در دوره ی فترت بعد از عباسیان (که توسط مغولان قلع و قمع شدند) هیچ نوع تحریک علمی فرهنگی صورت نپذیرفته بود؛ بجز دستاوردهای اندک از آل کرت. دوره ی تیموریان هرات سرآغاز نوینی از پیدایش مؤسسات آموزشی بود که با بازشدن دروازه های خراسان بزرگ به مرکزیت هرات، موجبات سرازیر شدن علم جوانان از تمام منطقه و حتی فرامنطقه را فراهم آورد. وفور متعلمان باعث شد، یک نوع نظام آموزشی منظم مرتبط با مقتضیات جامعه همان روزگار بوجود بیاید که شامل مدارس، اماکن مخصوصاً دانش آموزان، اساتید و سیستم برنامه ریزی درسی بوده است و در رأس این تشکیلات رهبران دینی و خصوصاً درباریان علم پرور قرار داشته اند. شناخت علل صعود فرهنگی و آموزشی از اهداف این تحقیق است. این شکوفایی علمی و فرهنگی که مانند نگین انگشتی بعد از افول عباسیان می درخشید با آن همه توضیحات مزیدی که از دوره ی تیموریان هرات درج شده مانند دیگر حکومت های مسلمان قبلی، بخاطر ضعف وارثان و رواج تجمل گرایی و تعصبات نتوانستند آن مرتبه و مقام عالی تعلیمی خویش را حفظ کنند. ولی تأثیرات این دوره را در دوره های بعدی نباید بی اهمیت شمرد، مثلاً در حیطه ی حکومت ازبکان شیبانی در آن سوی دریای آمو، حکومت مغلان هند و حتی دوره ی صفویه که حکومت وقت بسیاری از معماران و نقاشانی مانند بهزاد را روانه تبریز و اصفهان می کند. در این تحقیق سعی شده از منابع کتابخانه ای مربوط به همین دوره و از گفتارهای بزرگان این دوره استفاده شود.

واژگان کلیدی: آموزش، تیموریان، مکتب هرات، علوم متداوله، هنر.